

Турай Дар'я Миколаївна,
студентка магістратури спеціальності «Облік та оподаткування»,
Пономарьова Тетяна Володимирівна,
Кандидат економічних наук, доцент кафедри статистики, обліку та аудиту.
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НИЗЬКОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті досліджено заробітну плату як одну із найскладніших економічних категорій в Україні. Обґрунтовано, що заробітна плата є однією із головних показників рівня соціально-економічного життя населення. Не дивлячись на значну кількість публікацій з даної теми всеодно вона не опрацьована в достатній мірі. Розглянуто основні проблеми заробітної плати в Україні на теперішній час та стан оплати праці. Першорядне значення має така проблема, як значний розрив між високою вартістю життя та низькою ціною праці та «тіньова» заробітна плата. Також окреслено сучасні причини низької оплати праці та надані напрями їх удосконалення. Описаний сучасний стан економіки України на тлі теперішніх подій та як ці події взаємопов'язані із заробітною платою та чому саме держава повинна взяти активну участь у вирішенні проблем, що пов'язані із оплатою праці, а особливо переглянути чинне законодавство.

Ключові слова: заробітна плата, оплата праці, заборгованість, мінімальна заробітна плата.

Постановка проблеми: Заробітна плата є однією з найважливіших економічних категорій. Рівень життя населення України перш за все залежить від рівня заробітної плати, так як заробітна плата є головною та єдиною складовою доходів населення, але в нашій країні механізм регулювання оплати праці розроблений найменше порівняно з іншими чинниками теорії праці. Наша країна має низький рівень заробітної плати і це стає великою проблемою. Для більшості працівників вона не сприяє зацікавленості у досягненні високих кінцевих результатів роботи.

Аналіз останніх джерел та публікацій: Проблеми заробітної плати в Україні досліджували та продовжують досліджувати багато вчених. Аналізуючи останні публікації та дослідження таких авторів як: Н.М. Селіванова, Є.Б. Хаустова, Д.І. Голосніченко добре охопили проблеми, які є актуальними в наш час. А також шляхи вирішення актуальних проблем заробітної плати розглянули в своїх роботах такі українські вчені як: О.О. Григоревська, А.В. Шнурко, Ю.М. Кулик, Н.І. Петренко [6,9,1,2,10,3,4].

На сьогодні дійсно є безліч публікацій та тема має великий інтерес серед вчених в яких розглядають не тільки теоретичні та практичні питання заробітної плати, а й сучасні проблеми та шляхи їх вирішення. Але незважаючи на таку кількість досліджень тема заробітної плати не опрацьована в достатній мірі, потре-

бує подальшого дослідження та також розгляду змін законодавства в Україні.

Але в кінці в кінців основною та подальшою проблемою є значний розрив між високою вартістю життя та низькою ціною праці.

Мета статті: дослідження основних проблем заробітної плати в Україні на сьогоднішній день та визначення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу: Одним із головних показників рівня соціально-економічного життя кожної країни є заробітна плата.

Згідно ст. 1 Закону України «Про оплату праці»: «Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства» [5].

Найголовнішою та найгострішою соціальною проблемою заробітної плати в Україні на сьогоднішній день є дисбаланс між високою вартістю життя і низькою ціною праці, а вартість та ціна робочої сили повинні бути пов'язані із заробітною платою, а не навпаки [9].

Більшість українців зацікавлені в роботі, яка залежить від ефективності роботи та яка буде матеріально зацікавлена в кінцевому результаті. Або ж це призводить до того, що працівники змушені займатися вторинною зайнятістю.

Виходячи з цього присутня проблема «тіньової» заробітної плати, що являє собою заробіток працівника, що перебуває за межами офіційного обліку і контролю. Дійсно зараз існує велика кількість організацій та підприємств, які беруть до себе працівників не оформлюючи їх, та не виплачуючи при цьому єдиного соціального внеску. В свою чергу, робітники теж задоволені так як вони отримують «чисті» гроші, не платячи загальнообов'язкові платежі. Тому ще одна сучасна проблема заробітної плати це високий рівень обов'язкових внесків у соціальні фонди [8].

Для того щоб мати кращий заробіток працівники застосовують незаконний засіб, такий як корупція, ризикуючи при цьому своїм положенням та зловживаючи повноваженнями покладеними на них. Тому низька заробітна плата в нашій країні є, насамперед, соціальною проблемою, при якій кожному працівнику, який займає відповідну посаду, потрібно змінюватися самому, змінювати звички щодо підходу до своїх обов'язків, думаючи про наступні покоління, які сприймають таке ведення справ як норму, що призводять в цілому до загальних проблем нашого людства. Це звісно філософія, яку кожен розуміє, але не хоче нічого конкретно змінювати, тому що так зручно обом сторонам, які беруть участь в корупційній схемі.

Багато працівників отримують заробітну плату у «конвертах», а це веде до недоврахування коштів в державний бюджет та особливо в Пенсійний фонд України.

Також до сучасних проблем заробітної плати в Україні можна віднести примусове звільнення працівників за власним бажанням, затримка заробітної плати, відсутність компенсацій за невикористані відпустки.

Система оподаткування в Україні та розподіл доходів є несправедливим та неефективним, що як наслідок є причиною низької заробітної плати. Більшість українців є бідними та ми маємо досить критичний розрив між доходами найбіднішого населення та найбагатшого.

Порівняно з розвинутими європейськими країнами в Україні низький рівень номінальної та реальної мінімальних заробітних плат. У 2020 році мінімальна заробітна плата в Україні становить 5000 гривень, що еквівалентно 149,44 Євро. У порівнянні з іншими країнами: у Франції – 1539 євро, у Німеччині – 1584 євро, в Польщі – 583 євро, у Греції – 758 євро.

Ми маємо дисбаланс рівня середньої заробітної плати за видами економічної діяльності за регіонами. Так, середньомісячна заробітна плата в Україні за період січень-грудень 2019 року у середньому по економіці становить 10497 грн. Найбільший рівень середньомісячної заробітної плати спостерігається у таких галузях: авіаційний транспорт (27 300 грн.), фінансова та страхова діяльність (19132 грн.), інформація та телекомунікація (17543 грн.). Найнижчий рівень середньомісячної заробітної плати ми маємо за такими видами економічної діяльності: поштова та кур'єрська діяльність (5993 грн.), тимчасове розташування й організація харчування (6730 грн.), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (7020 грн.) [7].

Через конфлікт на Донбасі ми зіткнулися з проблемою заборгованості з виплатами людям заробітної плати у Донецькій та Луганських областях та по Україні в цілому.

У 2020 році Україна, як і інші країни світу зіткнулося з пандемією коронавірусу, яка вкрай нанесла великий збиток нашій економіці та спричинила раптову за останнє сторіччя економічну кризу. Така ситуація завдала колосальної шкоди кожному українцю.

Торгово-розважальні центри, заклади громадського харчування, сфера туризму, сфера пасажирських перевезень та й інші сфери економічної діяльності на деякий час припинили свою діяльність, що залишило більшу половину населення України без роботи та заробітної плати. Це призвело не тільки до зростання порогу бідності, а й до психічного розладу населення: сім'ї зіштовхнулися один на один з пошуками виживання та адаптації в обмеженому просторі, а також страхом перед ймовірністю захворювання. Таким чином, на цьому ґрунті маємо падіння рівня працездатного населення та відсутність можливості роботодавців платити достойний заробіток найманим особам.

Інший відсоток населення навпаки, скориставшись нагодою повідкривали так звані «незаконні бізнеси» та заробили під час карантину купу грошей, скориставшись хильним становищем тих людей, які змушені були сидіти вдома. Тобто знову ж таки низька заробітна плата являється проблемою в значній мірі соціального характеру. Іншими словами або ризикуєш і заробляєш, наймаючи в самий дохідний бізнес на теперішній час людей, або йдеш найманим працівником за невелику

оплату праці до того, хто зумів ризикнути. Майже кожна сім'я зіткнулася з падінням її доходів та мала гроші тільки для «виживання». Звільнення від деяких податків на час карантину досить негативно вплинуло на економіку, і це ще не є закінченням. Тому говорити про оптимальне зменшення оподаткування заробітної плати ще досить рано, так як така можливість може настати тільки після виходу економіки хоча б з цієї раптової кризи, відкриття нових сфер виробництва конкурентоспроможних не тільки на внутрішньому а й на зовнішньому ринках України, залучення іноземного інвестора і поступового підвищення зайнятості населення.

Висновки та пропозиції: Отже досліджуючи тему сучасних проблем низької заробітної плати в Україні існує велика кількість невирішених проблем у сфері оплати праці. Перш за все потрібен час для їх вирішення та свідомість та значущість цих проблем у кожної людини. Напевно саме головне це підвищення заробітної плати, це в подальшому стане

можливістю забезпечення в Україні її економічного зростання. Треба одночасно відмовитися від дешевої робочої сили та запровадити нову модель економіки, яка дасть можливість зростанню продуктивності праці, а також вивести на справедливий рівень доходи між роботодавцями та найманими працівниками, а це в свою чергу допоможе подолати бідність в Україні. Звісно багато, що залежить від держави, тому потрібна активна участь у регулюванні заробітної плати з її боку.

За допомогою західного досвіду треба удосконалити систему оплати праці, а особливо створити умови для зацікавленості працівників до праці. Після останніх подій на Україні у суспільства немає впевненості в майбутньому, тому потрібна мотивація.

Але, не дивлячись на всі проблеми Україна має потенціал для відновлення. Якщо в найближчий час будуть прийняті всі необхідні міри, ми маємо шанс на відновлення нашої економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голосніченко Д.І., Довжик А.М. Оплата праці: проблеми та шляхи вирішення. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2014. С. 185–189.
2. Григоревська О.О., Христос І.В. Шляхи удосконалення організації бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2015. № 2. С. 97–104.
3. Кулик Ю.М. Шляхи удосконалення обліку оплати праці. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/2252> (дата звернення 17.10.2020)
4. Петренко Н.І., Войчак Л.О. Удосконалення організації обліку заробітної плати та величина мінімальної заробітної плати. Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2017. № 20. С. 1010–1015.
5. Про оплату праці: Закон України від 24.03. 1995 року № 108/95-ВР (Редакція станом на 01.01.2017) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр> (дата звернення: 14.10.2020)
6. Селіванова Н.М., Ветренюк Б.Б. Сучасні проблеми обліку оплати праці та шляхи їх вирішення. Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2016. С. 95–97.
7. Статистична інформація / Офіційний сайт державної служби статистики України. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 18.10.2020)
8. Стукалова Ю.О., Загорельська Т.Ю. Дослідження сучасних проблем та узагальнення основних напрямів удосконалення обліку оплати праці. 2018. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/201.pdf. (дата звернення: 14.10.2020)
9. Хаустова Є. Б., Маринченко І.В. Проблеми заробітної плати в Україні та шляхи їх вирішення // International scientific journal, 2015. № 9, С. 159-163.
10. Шнурко А.В., Букарєва Ю.В. Сучасний стан організації обліку оплати праці. 2015. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer41/138.pdf>. (дата звернення: 17.10.2020)

Турай Дарья Николаевна, Пономарева Татьяна Владимировна

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ НИЗКОЙ ОПЛАТЫ ТРУДА В УКРАИНЕ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье исследованы заработную плату как одну из самых сложных экономических категорий в Украине. Обосновано, что заработная плата является одним из главных показателей уровня социально-экономической жизни населения. Несмотря на значительное количество публикаций по данной теме все равно она не проработана в достаточной мере. Рассмотрены основные проблемы заработной платы в Украине в настоящее время и состояние оплаты труда. Первостепенное значение имеет такая проблема, как значительный разрыв между высокой стоимостью жизни и низкой ценой труда и «теневая» заработная плата. Также определены современные причины низкой оплаты труда и предоставлены направления их усовершенствования. Описанный современное состояние экономики Украины на фоне нынешних событий и как эти события взаимосвязаны с заработной платой и почему именно государство должно принять активное участие в решении проблем, связанных с оплатой труда, особенно пересмотреть чине законодательство.

Ключевые слова: *заработная плата, оплата труда, задолженность, минимальная заработная плата.*

Daria Turai, Tetiana Ponomarova

MODERN PROBLEMS OF LOW WAGE IN UKRAINE AND WAYS TO SOLVE THEM

The article examines wages as one of the most difficult economic categories in Ukraine. It is substantiated that wages are one of the main indicators of the level of socio-economic life of the population. Despite the significant number of publications on this topic, it is still not sufficiently covered. The main problems of wages in Ukraine at present and the state of wages are considered. Of paramount importance is the significant gap between the high cost of living and the low cost of labor and the "shadow" wage. The current reasons for low wages are also outlined and directions for their improvement are provided. The current state of Ukraine's economy is described against the background of current events and how these events are interrelated with wages and why the state should take an active part in solving problems related to wages, and especially to review the current legislation.

Key words: *wages, wages, debts, minimum wages.*